

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження Цзі Чжидань
«Формування транскультурної компетентності майбутніх учителів
музичного мистецтва у системі неперервної освіти», подане на здобуття
наукового ступеня доктора філософії
Галузь знань 01 Освіта (Освіта/Педагогіка) за спеціальністю 011 – Освітні,
педагогічні науки

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами

Актуальність представленого до захисту дисертаційного дослідження вважаємо незаперечною, оскільки воно пов'язане з необхідністю готувати в системі неперервної освіти фахівців, здатних мислити і діяти глобально й творчо, які вміють налагоджувати міжнародні контакти, співпрацювати з партнерами на рівні міжкультурної творчої взаємодії – тобто володіють високим рівнем соціокультурної компетентності, з розвиненими почуттями емпатії, транспекції, толерантності тощо. Становлення особистості, котра має вищезгадані якості, є одним з найважливіших завдань сучасної освіти. Отже, нові вимоги у системі вищої освіти передбачають високий рівень професіоналізму педагогів, який, у тому числі, визначається складовими його транскультурної компетентності.

Модернізація системи вищої освіти України, яка активно запроваджується в освітніх галузях, обумовлена інтеграцією у світовий культурно-освітній простір. У законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Концепції щодо педагогічної компетентності майбутніх учителів, професійному стандарті «Викладач мистецької школи», інших документах унормовані вимоги, які передбачають дотримання в час трансформаційних суспільних змін розвитку компетентнісної парадигми, в контексті якої визначаються стратегічні завдання підготовки освітянських кадрів та регламентується відповідна фахова спрямованість надання якісних освітніх послуг студентам, у тому числі іноземним здобувачам вищої освіти в Україні. Виконане дослідження, у цьому контексті, зумовлене потребами модернізації фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в системі неперервної освіти. Своєчасність звернення до обраної проблеми мотивується також недооцінкою ролі транскультурної компетентності майбутніх педагогів, відсутністю концептуального осмислення проблеми транскультурної підготовки учителів музичного мистецтва, недостатністю її теоретико-методичного опрацювання.

Актуальність розглянутої в дисертації проблеми підсилюється тим, що емоційна сфера музиканта-викладача потребує особливої уваги з боку педагогічної освіти, оскільки інформаційно-технологічний розвиток людства переважає у темпах, захоплюючи молодь феноменом штучного інтелекту, ІТ технологіями, зменшуючи час для духовного становлення кожної особистості. Зважаючи на зазначене *актуалізується* і проблема підвищення якості особистісного професійного зростання майбутніх учителів мистецького циклу,

здатних демонструвати учням власний високий рівень транскультурної компетентності, емпатії, культурної толерантності, мотивувати їх до проявів людських почуттів, що формуються в умовах застосування таких інноваційних технологій, які будуть захоплювати їх не лише художньо-технологічними можливостями, а й спонукати до розвитку професійної культури.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна.

Експертиза дисертації свідчить про обґрунтованість та достовірність основних положень дисертації, отриманих результатів, теоретичних висновків; практичні рекомендації підтверджується всебічним аналізом складових ключового поняття дослідження. Високий ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і результатів дослідження Цзі Чжидань підтверджується глибиною його теоретико-методологічної бази, системним аналізом науково-методичних матеріалів та експериментальних даних, комплексом застосованих теоретичних, емпіричних та математично-статистичних методів.

Науковий апарат дисертаційного дослідження – мета, завдання, об'єкт, предмет, методи сформульовано кваліфіковано. Повно презентовано концепцію дослідження, наукову новизну, яка показує, що визначено вперше, що уточнено, що удосконалено, набуло подальшого розвитку. Цзі Чжидань висуває на перший план концепцію компетентісно-ресурсного підходу та модель формування на його засадах транскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у системі неперервної освіти. Ми підтверджуємо, що всі позиції наукової новизни відображено в тексті дисертації.

Не викликає сумніву теоретичне та практичне значення дослідження, оскільки отримані результати дослідно-експериментальної роботи дозволяють удосконалити транскультурну підготовку здобувачів вищої освіти завдяки розробленій моделі формування транскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Ознайомлення з дисертацією Цзі Чжидань дає підстави стверджувати, що основні наукові положення щодо ключової категорії «транскультурна компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва», її сутності, змісту, структури, критеріїв, показників, рівнів сформованості та особливостей формування у системі неперервної освіти застосовані у межах дослідження сучасних концепцій мистецької освіти, наукових підходів, що стали міцним науково-методологічним підґрунтям у визначенні педагогічних умов, принципів, методів системи формування транскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, представлених в авторській організаційно-педагогічній моделі, що знайшла своє висвітлення у підрозділі 3.2. дисертаційного дослідження «Хід дослідно-експериментальної роботи з формування транскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у системі неперервної освіти», викладено логічно і переконливо.

Зазначене дає підстави стверджувати, що основні наукові результати дослідження, отримані дисертанткою особисто, характеризуються науковою новизною, описаною у переліку здобутків, які отримано *вперше*.

Дисертацію написано на належному науковому рівні. Здобувачка володіє теоретичними позиціями вирішення проблеми і методами її дослідження. Оформлення роботи справляє хороше враження.

Вірогідність і достовірність результатів дослідження підтверджено обґрунтованістю вихідних теоретико-методологічних положень, цілісністю та системністю їхнього аналізу, застосуванням під час наукового пошуку підходів, педагогічних принципів і умов, а також авторської моделі формування транскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у системі неперервної освіти, що сприяли отриманню адекватних результатів дослідження, і знайшли своє відображення у 7 публікаціях, з них 2 у провідних фахових виданнях з педагогіки України, 2 – у міжнародному виданні, 3 публікації апробаційного характеру.

3. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертація Цзі Чжидань традиційно структурована, складається з анотацій українською та англійською мовами, списку публікацій здобувачки, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації складає 212 сторінок, з них 174 сторінки основного тексту, робота містить 8 таблиць, 9 рисунків та 5 додатків.

У *вступі* авторкою обґрунтовано актуальність обраної для наукового пошуку теми, її мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження; представлено теоретико-методологічну базу, окреслено комплекс взаємообумовлених методів для розв'язання поставлених завдань; обґрунтовано наукову новизну й практичне значення отриманих результатів; відображено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження та їх висвітлення у наукових публікаціях.

У *змісті основної частини* дисертації представлено логіку розгортання дослідження згідно сформульованих здобувачем *п'яти* завдань, спрямованих на досягнення *мети* дослідження, яка полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов та організаційно-педагогічної моделі формування транскультурної компетентності студентів у системі неперервної освіти. В дисертації підкреслюється, що освітній процес майбутніх учителів музичного мистецтва, в контексті означеної проблематики, містить суттєві можливості формування у студентів транскультурної компетентності, яка передбачає інтеграцію здібностей, здатностей, професійно значущих якостей, типів поведінки та практичної діяльності, що дозволяють індивідам ефективно і осмислено взаємодіяти з іншими індивідами, соціокультурне середовище яких відрізняється від їх власного. Така взаємодія, на думку авторки, найбільш ефективно має

здійснюватися, застосовуючи ефективні підходи, зорієнтовані на підвищення наукових знань студентів, формувати уміння оперувати інформацією, активно діяти й оригінально вирішувати поставлені завдання.

Значущою вважаємо процедуру теоретичного опрацювання, представленого у *першому розділі* дисертаційного дослідження. Зокрема аналіз сучасного стану проблеми формування транскультурної компетентності здобувачів вищої освіти. Так, визначаючи сутність поняття «транскультурна компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва», Цзі Чжидань залучає широкий теоретико-методологічний спектр філософської, психологічної та педагогічної літератури з досліджуваної проблеми в контексті «транскультурності», «інтеркультурності», «міжкультурної комунікації», «міжкультурної толерантності» тощо. Така дослідницька стратегія забезпечує усвідомлення того, що транскультурна компетентність фахівців стає дієвим чинником соціально-економічного, науково-технічного та загальнокультурного прогресу суспільства.

У *другому розділі* представлено зміст і структуру досліджуваного феномену. З огляду на науково-методологічний загал інформації, представлений в дослідженні, автором схарактеризовано сутність «транскультурної компетентності вчителів музичного мистецтва» як *інтегрованої професійно-особистісної характеристики майбутнього фахівця, яка базується на професіоналізмі, охоплює здатність забезпечувати діяльність особистості у будь-якому середовищі за рахунок внутрішньої готовності до ефективної взаємодії та швидкої адаптації, трансформацію ціннісних орієнтацій, що забезпечують толерантне ставлення до представників інших соціальних груп, національностей, релігійних конфесій під час транскультурної комунікації та володіння транскультурним музичним репертуаром.*

Таке бачення сутності досліджуваного феномену дозволило Цзі Чжидань виокремити структурні компоненти транскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва (*когнітивно-конструктивний* (передбачає засвоєння знань про транскультурну освіту, основні її поняття, моральні цінності людства, культурологічні особливості іншомовних країн); *мотиваційно-ціннісний компонент* (відображає усвідомлення культурної емпатії, важливості толерантних відносин, міжкультурного діалогу та оцінки соціокультурного досвіду); *комунікативно-діяльнісний компонент* (розкриває формування навичок міжкультурної комунікації, рефлексії, розпізнавання культурної конотації, усвідомлення практичності транскультурної активності), взаємодія яких узгоджується відповідно до специфіки фахової діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва, системи їх ціннісних орієнтацій, художньо-творчих можливостей та професійно-творчої самореалізації.

На основі доцільності формування цих компонентів дисертанткою визначено педагогічні принципи та умови, продуктивність і оригінальність яких зумовлено ціннісною їх сутністю. Цзі Чжидань слушно акцентує увагу на тих чинниках, що прямо занурюють студентів у процес вирішення творчих завдань освітнього процесу на основі продуманої, осмисленої міжособистісної взаємодії,

а саме – активізують ціннісне ставлення здобувачів вищої освіти до майбутньої фахової діяльності; орієнтують майбутніх учителів музичного мистецтва на адаптацію до інших культурних середовищ та на реалізацію ідеї «діалогу культур».

Позитивом роботи є з'ясування логічної послідовності формування транскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва відповідно до його етапів: *організаційно-інформаційного, пошуково-збагачувального і контрольного-узагальнюючого*, на кожному з яких вирішувались поставлені завдання, розроблявся зміст, пропонувалися інноваційні методи формування транскультурної компетентності, визначалися педагогічні умови, що сприяли ефективності освітнього процесу. Методичні пропозиції, виходячи з теоретичних засад формування транскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у системі неперервної освіти, розроблених в дослідженні Цзі Чжидань, відрізняються оригінальністю і ефективністю.

У *третьому розділі* дослідницького пошуку встановлено наступні рівні сформованості транскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва (низький, нижче середнього, середній, вище середнього, високий), які за своїми характерними ознаками всебічно охоплюють означений процес, відповідно до визначених критеріїв та показників; описано хід та результати констатувального і формувального експериментів.

На особливу увагу заслуговує експериментальна частина дослідження, яка насичена неординарними методами та технологіями, а саме: мотиваційно-пошукові (художнього узагальнення, «Ностальгія», «Мої спогади»; група методів здобуття мистецької інформації (навчальні дискусії, диспути, рольові ігри, інсценізації з опорою на методи народної педагогіки, проєктні художньо-педагогічні технології, «Естафета», «Нобелівська премія»; практично-пошукові («Мистецька галерея», «Ніч у музеї»); художньо-творчі методи («Славетні імена», прикладні, інформаційно-комунікаційні, продукційні та дослідницькі проєкти, «Кліпмейкер» тощо).

Умови експериментальної апробації теоретичних і методичних положень дослідження, його хід та аналіз результатів переконують у вірогідності одержаних даних. Наголосимо, що застосування Цзі Чжидань статистичних методів їх обробки гарантує об'єктивність експериментальних результатів.

4. Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації.

Переконливими є висновки авторки, підтверджені вагомими аргументами і відповідають поставленим завданням, викладені чітко й на достатньому науковому рівні й відзначаються самостійністю і новизною.

Враховуючи розкриття змісту і представлені висновки дисертації, результати експериментальної перевірки запропонованої авторської організаційно-педагогічної моделі формування транскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у системі неперервної освіти, достатню апробацію основних наукових положень на науково-практичних конференціях

різного рівня, оприлюднення результатів наукового пошуку в достатній кількості публікацій, вважаємо, що представлену організаційно-педагогічну модель доцільно запроваджувати в освітній процес мистецьких відділень закладів вищої освіти. Зокрема, у навчальних курсах «Методика мистецької освіти», «Практикум музично-педагогічної інтерпретації інструментальних творів», «Основи теорії музики та практичного музикування», а також «Аналіз та інтерпретація музичних творів», «Основи теорії музики та практичного музикування».

Таким чином, аналіз результатів дослідження Цзі Чжидань дає підстави стверджувати, що воно має теоретичне і практичне значення для розв'язання актуальної проблеми формування транскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в закладах вищої мистецької освіти.

Окремі теоретичні висновки та результати дослідження можуть бути використані у розробці окремих спецкурсів, методичних рекомендацій, у процесі самостійної роботи багаторівневої підготовки студентів закладів вищої освіти мистецького спрямування України і Китаю.

5. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

У цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Цзі Чжидань, слід висловити наступні зауваження та побажання:

1. Хотілося б зазначити певну «перевантаженість» актуальності дослідження методологічною інформацією й термінологією, що у подальшому дублює викладений у дисертації матеріал.

2. Дисертантка використовує такі поняття й терміни, які самі по собі вимагають більш детального дослідження, тоді як у роботі авторка занадто лаконічно пояснює їх. Так, велику цікавість викликають використані авторкою поняття, як «культурна емпатія», «дух епохи», «духовна енергія» тощо. Власне, тут мова йде про операціоналізацію понять, тобто їх робоче застосування саме у конкретному авторському дослідженні.

3. В дослідженні представлено педагогічні умови, які довели свою дієвість у результаті експериментального дослідження. Однак бажано було б, щоб доцільність і необхідність цих умов була більш конкретизованою та теоретично обґрунтованою.

4. Щодо запропонованих автором компонентів транскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, то зауваження стосується такого аспекту: відповідно до специфіки транскультурності як феномена, на нашу думку, бажано було б більш рельєфно представити комунікативно-діяльнісний компонент.

5. У тексті дисертації трапляються стилістичні, орфографічні та пунктуаційні огріхи.

Висловлені зауваження і побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, якій притаманні оригінальність, наукова новизна та практична значущість, високий теоретичний рівень, глибина наукових підходів щодо конкретизації основного поняття дослідження, визначення

педагогічних умов, принципів, функцій, а також методичного забезпечення процесу формування транскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Прикінцевий висновок

Таким чином, узагальнюючи, зазначимо, що дисертація Цзі Чжидань на тему: «Формування транскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у системі неперервної освіти», подану на здобуття наукового ступеня вищої освіти доктора філософії з галузі знань 01 Освіта (Освіта/Педагогіка) за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки є завершеним, цілісним, самостійним, ґрунтовним, науково вагомим дослідженням з актуальної проблеми, має яскраво виражену наукову новизну і прикладне значення досягнутих результатів для підготовки фахівців освітньої галузі з музичного мистецтва. На підставі викладеного можна стверджувати, що представлена дисертаційна робота «Формування транскультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у системі неперервної освіти», має авторський характер і відповідає чинним вимогам пунктів №№ 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її авторка, Цзі Чжидань заслуговує на присудження наукового ступеня вищої освіти доктора філософії PhD зі спеціальності 011 011 – Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри академічного
та естрадного вокалу факультету
музичного мистецтва і хореографії
Київського університету
імені Бориса Грінченка

Світлана Світайло

